

ARGONAUTLAR EFSANESİ: BİR MITOS'UN ARDINDAKİ GERÇEKLER VE KOLKHİS

Osman EMİR*

ÖZ

Yazının keşfedilmediği dönemler hakkında bilgi sahibi olabilmek için sözlü edebiyatın temelini oluşturan efsane ve mitolojilerden faydalanılması gerektiği artık bütün araştırmacılar tarafından kabul edilmektedir. Mitolojiler ve efsaneler gerçek olmayan masalımsı hikâyeler gibi görünse de, özünde tarihi bir anlatım ve tarihsel gerçekler vardır. İşte Argonautlar ve Altın Post efsanesi de el değmemiş bu doğal zenginlikleri elde etmek isteyen maceraperestlerin M. Ö. VIII ve VII yy da, Karadeniz'in güneyinde başlattığı Helen kolonizasyon hareketinin mitolojik bir anlatımıdır.

Anahtar Sözcükler: Mitoloji, Argonautlar, Altın Post, Kolchis, Karadeniz.

THE LEGEND OF ARGONAUTS: THE REALITIES BEHIND THE MYTH AND COLKHIS

ABSTRACT

It is widely accepted by the researchers that it is necessary to benefit from legends and myths which form the bases of oral literature in order to have knowledge about to period in which writing wasn't known. Although myths and legends seem to be fictitious tales, in its core there are historical facts and narrations. Argonauts and Golden Fleece legends are mythological narration of Helen Colonization action in which some adventurers wanted to have the untouched natural resources of the south Black Sea in VIII and VII hundred BC.

Keywords: Myth, Argonauts, Golden Fleece, Colchis, Black Sea

Mitoloji, yazının kullanılmadığı dönemlerde yaşayan milletlerin inan-
dıkları tanrıların, kahramanların ve insanüstü varlıkların hayatından bahse-

---

* Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi. ERZURUM

den masalımsı hikâyelerdir¹. Mitos doğa olaylarının daha önemlisi halkın dinsel inançlarının ve uygulamalarını vurgulamada bilimsel merak ve varsayımların öncüsüdür. Yani mitoloji² hayal ile bilimsel düşüncenin en basit şeklinin kendine has bir karışımıdır³. Genel olarak, evrenin yaratılışı, ilk günah, ilk ölüm, tufan, tanrıların insanları cezalandırması, törenler, toplumsal kurumların ortaya çıkması gibi konuları içerir⁴. Karaosmanoğlu⁵, mitleri geçmişini anlatan ve yorumlayan bir bilim olduğunu, İlk Çağ insanların, bilim öncesi, gerçek olayları hayalle karışık açılımları bir araya toplayan bir unsur olduğunu ifade eder.

Mitoslar, günümüz anlayışına göre mantığı zorlayan söylemler gibi görünse de, kendine özgü bir mantığı, kendi içinde belli tutarlılığı vardır. Binlerce yıllık uzun bir tarih tünelinden geçtikleri halde temel öğelerinden önemli kayıplar vermeden zamanımıza kadar gelebilmelerinin nedeni de mitosların vazgeçilemeyecek kadar önemli bilgileri içermiş olmalarıdır⁶

Günümüzde Mitoloji anlaşılmaz ve gerçeklerden çok uzak gibi görünse de, içerisinde çok önemli detayları barındırmaktadır. Ateş⁷, eskilerin bir şeyleri saklamak için mitleri kullanmış olduklarını, buradaki amacın sadece basit bir gizleme kaygısından ziyade, muhafaza etmek korumak olduğunu bildirmektedir. Mitos'un temelinde özünde gerçeklik, genelinde sözlü edebiyatın uydurması vardır. Birçok öğeyi içinde barındıran son derece karmaşık bir kültür gerçekliğidir⁸. Erdoğan, mitolojilerin toplumdan topluma farklılık gösterdiği gibi ortak yanlarının da bulunduğunu ve mitolojide gecen öykülerin hepsinin hayal ürünü olmadığını ifade etmektedir. Buna örnek olarak ta bütün kutsal kitaplarda gecen tufan olayını ve bunun aynı zamanda eski

¹ Bayram Erdoğan, *Sorularla Türk Mitolojisi*, İstanbul, 2007, s. 3.

² Dilimize Fransızca "Mythologie" den gecen bu kelimenin aslı, Yunaca mythos ve logos sözcüklerinin birleşmesinden oluşmuştur. Mehmet Karaosmanoğlu, *Mitoloji ve Ege'nin Tanrıları*, Erzurum, 2005, s. 1, Mythos söylenen veya duyulan sözdür, masal, efsane, öykü anlamına gelir. Mythos'a pek güven olmaz, çünkü insanlar gördüklerini, duyduklarını anlatırken birçok yalanlarla süslerler. Fakat logos gerçeğin insan sözüyle dile gelmesidir. Her yerde ve her şeyde vardır ortaklaşa ve tanrısalıdır. Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, İstanbul 1989, s. 5.

³ Ömer Çapar, "*Helen Mitoslarında Doğulu Unsurlar*", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, VI, İzmir 1991, s. 80.

⁴ Mehmet Ateş, *Mitolojiler ve Semboller*, İstanbul, 2001, s. 14.

⁵ Karaosmanoğlu, her mitosda "epos" yani sanatlı söz ve "logos" yani gerçeğe dayalı söz vardır, ifadesine yer verir. M. Karaosmanoğlu, *a.g.e.*, s. 1.

⁶ Şefik Can, *Klasik Yunan Mitolojisi*, İstanbul, s. 1-2.

⁷ M. Ateş, *a.g.e.*, s. 14.

⁸ Rossa Ağızza, *Antik Yunan'da Mitoloji, Masallar ve Söylenceler*, İstanbul 2001, s. 3.

uygarlıkların mitolojik destanlarında da yer almış olduğunu belirtmektedir⁹.

Mitoloji, başlangıçta sınıflandırılmış hikâye öbeklerine verilen ad iken, daha sonra özellikle 17. yüzyılın sonundan itibaren, bu hikâyelerin anlamlarını, bu hikâyelerin hangi toplumsal örgütlenişlere kaynaklık etmiş olduğunu araştıran bir bilim dalı haline gelmiştir¹⁰. Ateş, yazısız toplumlarda mitolojinin amacının geleceğin bugüne ve geçmişe bağlı kalmasını sağlamak olduğunu, günümüzde ise mitolojinin yerini tarihin aldığı ve aynı işlevi gördüğüne dikkat çekmektedir. Ayrıca, taş ve vazo kalıntıları arkeologlara ne kadar hizmet ederse, günümüz mitologları içinde efsanelerin o kadar yararlı olduğunu ifade etmektedir¹¹.

Biz tarihe ışık tutan bu mitolojileri, tarihi ve arkeolojik kaynaklar içerisinde değerlendirerek; değerli madenleri, stratejik konumu, ticareti ve verimli topraklarının yanı sıra efsaneler ile de ün salan Kolkhis bölgesini, bölgenin coğrafyasını ve bu çevrede geliştiği kabul edilen bazı efsaneleri açığa kavuşturmaya çalışacağız. Kolkhis bölgesine ilişkin mitolojik ve tarihsel anlatımlar antik yazarlar tarafından birbirinden titiz bir şekilde ayrılmadığı için, mitolojik olaylar ile harmanlanmış olan tarihi gerçekleri birbirinden ayırmak bu çalışmadaki en önemli unsuru teşkil eder.

Antik Çağ'da, Kolkhis¹² adı verilen bölgenin, güneyinde Armenia,

⁹ Bayram Erdoğan, *a.g.e.*, 3; Kutsal kitaplarda ve antik kaynaklarda geçen tufan olayı, artık bilimsel açıdan ele alınmakta ve bu doğa olayını doğrulayan birçok araştırma ve kazı çalışmaları yapılmaktadır. Willam Ryan- Water Pitman, *Nuh Tufanı, Tarihi Değiştiren Olaya İlişkin Yeni Bilimsel Keşifler*, (çev. Dursun Bayrak), Ankara, 2003, s.117 vdd.; Murat Arslan, "Pontos'tan Karadeniz'e: Bir Adlandırmanın Ardındaki Önyargılar, Varsayımlar ve Gerçekler", *OLBA XI*, Mersin, 2006, s. 72- 73; farklı bir görüş için bkz. Yanko- V. Hombach, "Late Quaternary History of Black Sea an Overview with Respect to The Noah's Flood Hypothesis, (The Black Sea Past, Present, Future, Proceeding of The International Conferance İstanbul, 14- 16 Ocak 2004), İstanbul, 2004, s. 5- 9; Eeciyaş, Karadeniz'in Antik Çağlar'da göl niteliği taşıdığını zamanla buzul erimeleri ile Akdeniz'den taşarak deniz şekline kavuştuğunu kabul etse de, bunun ani bir şekilde olmadığını yavaş ve uzun bir süreç sonucunda meydana geldiğini ifade etmektedir. N. Görür et al., "Is the Abrupt Drowning of Black Sea Sheif at 7150 yr BP a Myth?", *Marine Geology* 176 1- 4, 2001, s. 65 vdd.

¹⁰ Yves Bonnefoy, *Antik Dünya ve Geleneksel Topumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü*, (çev. Levet Yılmaz), Ankara, 2000, I, s. V.

¹¹ Mehmet Ateş, *a.g.e.*, s. 14.

¹² Umar, bu adın yöre halkının adının Helen ağzına uydurulmuş biçimi olduğunu ifade eder ve aslı Koukh, Göle İlçemiz yöresinin tarihsel adı Kola ile bağlantılı olduğunu, "kol" sözcüğüne, Eski Ermenice'nin hal adı üretme takısı "-ukh'un" eklenmesi ile türetildiğini bildirir. "Kola insanı kola halkı" demektir. Helenler bunu kendi dillerine göre eril bir ad olabilmesi için, Kolkhos etmişler ve yöreye yine Kolkhos insanların yurdu anlamında -is'i ekleyerek

kuzeyinde, Skythia, batısında Karadeniz, doğusunda ise, Iberia ve Albania yer almaktadır¹³. Kaynaklarda bölge ile ilgili ilk yazılı bilgileri, Demir Çağı'nda Doğu Anadolu'da güçlü bir krallık olan Urartu Krallığı'na (M.Ö. 840-609) ait yazıtlarda rastlamaktayız¹⁴. II. Sarduri döneminde (M.Ö 764-734), Urartu Krallığı'nın genel bir politikası olan kuzey seferleri gelişerek devam etmiş ve sefer yapılan ülkeler listesine bu dönemde yeni bir yer olan Qulha bölgesi de eklenmiştir¹⁵. Bilindiği gibi Qulha ülkesi, modern tarih ve coğrafya çalışmalarında, Doğu Karadeniz kıyısında oldukça farklı özellikleri ile tanınan antik dönemde Kolkhis adlı bölge ile eşitlenmiştir¹⁶. Urartu yazıtlarında sadece II. Sarduri döneminde karşımıza çıkan Qulha ülkesi üzerine yapılan seferlerden birincisi Analıkız'daki stelin ön yüzüne; ikincisi ise bundan yaklaşık üç yıl sonra aynı stelin sağ yüzüne yazılmıştır. M.Ö. 749 yılında gerçekleşen ilk sefer, yazıtta şu şekilde anlatılmaktadır:

“Qulha ülkesine karşı sefere çıktım. Tanrı Haldi'nin büyüklüğü ile Husa ülkesinin¹⁷ Kralı Hahani'yi ve halkını orada esir aldım, onları sürgün ettim ve

---

Kolkhis kelimesini oluşturduklarını bildirmektedir. Bilge Umar, *Karadeniz Kappadokias (Pontos), Bir Tarihsel Coğrafya Araştırma ve Gezi Rehberi*, İstanbul 2000, s. 25.

¹³ Straba, *Geographika, (The Geography of Strabo)*, With İngiliz Translation by H. L. Jones, Vol. XI, London 1988, s. 14.

¹⁴ M.Ö. IX - VI. Yüzyıllar arasında çekirdeğini Van Gölü ve çevresinin oluşturduğu Urartu Krallığı, Çıldır, Sevan (Gökçe) ve Urmiye Gölleri'nin bulunduğu bölgeleri kapsamaktaydı. Asur kaynaklarında Urartu adı altında tanımlanan krallığın sınırları, kuzeyde Kafkas ötesine, doğuda Kuzeybatı İran içlerine, batıda Malatya çevresine, güneyde de Urfa - Halfeti yakınlarına kadar uzanmaktaydı. Oktay Belli, “*Urartular*”, *Anadolu Uygarlıkları 1 Görsel Anadolu Tarihi Ansiklopedisi*, İstanbul, 1982, s. 140; Maurits Nanning van Loon, *Urartian Art*, İstanbul 1996, s. 6-8; Mirjo Salvini, *Urartu Tarihi ve Kültürü*, (çev. Belgin Aksoy), İstanbul 2006, s. 34-37; Kemalletin Köroğlu, *Urartu Krallığı Döneminde Elağzı (Alzi) ve Çevresi*, İstanbul 1996, s. 1.

¹⁵ Altan Çilingiroğlu, *Urartu Tarihi*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Bornova 1994, s. 83; M. Salvini, *Geschichte und Kultur der Urartaer*, Dramstadt 1995, s. 77; Köroğlu, Qulha ülkesinin günümüze kadar yaygın biçimde kabul edilen Yalnızçam Dağlarının batısındaki Kolkhis ile eşitlenmesi fikrine karşı çıkar. II. Sarduri dönemindeki gelişmelere göre, Qulha Ülkesi'nin bulunması gereken muhtemel alanın genel anlamda Ardahan ile ilişkili olması gerekmektedir ifadelerine yer verir. Kemalettin Köroğlu, *Urartu Krallığı'nın Kuzey Yayılımı ve Qulha Ülkesi'nin Tarihi Coğrafyası*, *Belleten*, LXIV/ 241, Ankara 2000, s. 728-731.

¹⁶ C. A. Burney-D. M. Lang, *The People of Hills, Ancient Ararat and Caucasus*, London, 1971, s. 147.

¹⁷ Huşa ülkesi ilk kez I. Arğişti'nin ikinci yılında çıktığı Diauehe seferinin devamında, Bia ve Tariu ülkeleri ile birlikte anılmaktadır. Yeri konusunda, Ortakent yazıtının konumundan yola çıkarak Ardahan yakınlarına yerleştirilmesi uygun gözüküyor. K. Köroğlu, *a.g.m.*, s. 728;

benim ÷lkeme yerleştirdim. Sarduri der ki: aynı yıl ordularıyla Abiliani¹⁸ ÷lkesine karşı sefere çıktılar. Tanrı Haldi'nin büyüklüğü ile bir yıl içinde ÷lkeyi ele geçirdim. Kaleleri yerle bir ettim, şehirleri yaktım ve ÷lkeyi tahrip ettim. Oradan erkek ve kadınları sürgün ettim. x bin 810 delikanlı, 3.496 canlı erkek ve 6(?)408 kadın götürdüm. Kimilerini öldürdüm kimilerini de canlı aldım ayrıca 65 at, x bin 090 büyükbaş hayvan ve 10.897 küçükbaş hayvan sürüp çıkardım. Sarduri der ki: bu kahramanlıkları, bir yıl içinde tanrı Haldi'nin uğruna yaptım.”¹⁹.

İkinci yazıt ise (Analakız yazıtının sağ yüzü):

“..... Sarduri der ki: Qulha ÷lkesine karşı sefere çıktım ve ÷lkeyi....Qulha ÷lkesi'nin tahkimatlı krali şehri İldamuşa'ya²⁰ güç kullanarak ele geçirdim ve halkını yaktım. Qulha ÷lkesi'nin sadece orada bulunan .... Adamlarını öldürdüm. Demir bir mühür hazırlattım. İldamuşa Şehri'nde bir yazıt diktirdim. Şehirleri yaktım ve ÷lkeyi tahrip ettim. Erkek ve kadınları sürgün ettim”²¹.

Metinlerden de anlaşıldığı gibi Qulha ÷lkesinin lokalizasyonu çok açık değildir. Buradan ancak İldamuşa adlı bir krali kent ile Huşa ÷lkesinin varlığını öğrenebilmekteyiz. Urartu kaynaklarında yer alan Qulha ÷lkesi ile Kolkhis'in aynı bölge mi olduğu henüz tam olarak belli değildir²². Kitabede geçen “İldamuşa” isimli merkezin gerçekte Qulha ÷lkesinin başkentini değil, bu kültür içinde feodal oluşumlardan birini, muhtemelen bir sınır derebeyli-ğini temsil etmesi daha muhtemeldir. Bunun için antik kaynaklarda Kolkhis olarak geçen, Yalnızçam dağlarının kuzeyinde, Karadeniz kıyısında yer alan ve bugün Gürcistan sınırları içinde bulunan bu bölgeyi daha çok antik Yunan ve Roma kaynaklarından tanımaktayız.

Strabon, Kolkhis'in güney sınırını Kafkas dağları ve Kyros (= kura) ırmağının²³, kuzey sınırını Pityos, doğu sınırını da Sarapana kentiyle belir-

---

Diakonof ve Kaskai, Huşa ÷lkesi'ni Çıldır Göl'ü civarına yerleştirir. I. M. Diakonoff- S. M. Kaskai, *Geographical Names According to Urartian Texts*, Wiesbaden 1981, s. 41.

¹⁸ Bir kabile ismi olan Abiliani Aras'ın yukarı kolunun sol yanında yer alır ve Abelean ismiyle karşılaştırılmaktadır. I. M. Diakonoff- S. M. Kaskai, *a.g.e.*, s. 2.

¹⁹ Margeret R. Payne, *Urartu Çivi Yazılı Belgeler Katalogu*, İstanbul 2006, s. 210-211.

²⁰ Bir kral kasabasıdır ve Qulha ÷lkesinin başkentidir. Aşağı Çoruh yakınlarındaki Ardanuç ile eşleştirilmektedir. I. M. Diakonoff- S. M. Kaskai, *a.g.e.*, s. 44.

²¹ Margeret R. Payne, *a.g.e.*, s. 223.

²² Qulha ÷lkesinin lokalizasyonu üzerinde tartışmalar için bkz. K. Köroğlu, *a.g.m.*, s. 713-746.

²³ Strabon (1988), *a.g.e.*, XI, III, s. 2.

ler²⁴. Amisos'dan²⁵ kalkıp denizden kıyı boyu gidilirse, önce Ktyora'ya²⁶, sırasıyla, İskhopolis, Kerasos ve Hermenosa yakınındaki Trapezus'a²⁷, bir sonraki adım olarak da Kolkhis'e varıldığını ifade etmektedir²⁸. Arrianus da²⁹, Kolkhis'e, Trapezus'tan 180 stadia uzaklıkta olan Hayssos ırmağına ve Hayssos limanından da 90 stadia daha ilerleyerek ulaşıldığını bildirir.

Ksenophon, Pontos bölgesinin liman kenti Trapezus'un doğu sınırında yer alan Makronlar'ın³⁰ sınırından Kolkhlar'ın sınırına üç günlük yürüyüşle ulaşılabilceğini bildirmiştir³¹. Makronlar'ın topraklarından geçtikten sonra kendilerini Kolkhlar'ın savaş düzeninde bekledikleri bir dağın karşısında bulduklarını, fakat hızlı ve organize hareket ederek onları kaçırdıklarını bildirmektedir³². Eserinde bu halklardan şöyle söz etmektedir:

“Kolkhlar'ın kaçıkları yere ulaşan yunanlılar bol erzak dolu birçok köyde

²⁴ Strabon (1988), *a.g.e.*, XI, II, s. 4

²⁵ Antik kaynaklarda Amisos olarak geçen yer bugün ki Samsun ilidir. Amisos'un kuruluş tarihi karışık ve tartışmalıdır. Antik kaynaklarda belirtildiğine göre Amisos'un Greklerden önce kurulmuş bir yerleşmeydi. Homeros tarafından ileri sürülen Amisos'un ilk adının “Enete” olduğu bildirilir. Sümer Atasoy, Amisos: Karadeniz Kıyısında Antik Bir Kent, Samsun 1997, s. 34-35.

²⁶ Ordu Kenti'ne Antik Çağlar'da verilen isimdir. Sinop'un Helenleştirilmesinden sonra Sinoplu Helen göçmenlerce M.Ö. VI. Yüzyılda Helenleştirilmiştir. Bile Umar, *İlkçağ'da Türkiye Halkı*, İstanbul 1999, s. 235; Ksenophon, Kotyoro'dan söz ederken, Onların Tiba-renler'in topraklarında ki Sinope kolonisi olduklarını bildirmektedir. Babil'den savaş alanından bu bölgeye kadar olan yolun uzunluğunun altı yüz yirmi fersenk, geçen sürenin ise sekiz ay olduğunu ifade etmektedir. Ksenophon, *Anabasis, Onbinlerin Dönüşü*, (çev. Tanju Gökçöl), İstanbul 1998, s. 161.

²⁷ Antik kaynaklara göre Trapezus kenti, M.Ö. 756 yılında Miletoslu kolonistler tarafından Sinop'a bağlı bir koloni şehri olarak kuruldu. Trapezus adının “kare ya da dikdörtgen” anlamına gelen “trapez” kelimesinden geldiği kabul edilmektedir. R. Drews, “*Karadeniz'de En Eski Greek Yerleşmeleri*”, (çev. Ömer Çapar), *DTCFD XV/26*, s. 311-312.

²⁸ Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası*, (çev. Adnan Pekman), İstanbul 2005, s. 28.

²⁹ Arrianus, *Arriani Periplus Ponti Euxini / Arrianus'un Karadeniz Seyahati*, (Helence Aslından Çeviren ve Yayınlayan M. Arslan), İstanbul 2005, s. 13.

³⁰ Kalabalık bir topluluk olup bugünkü Of ve Sürmene ilçelerinin sakinleri oldukları düşünülür. Kaynaklarda sünnet gelenekleri olduğu bilinen bu kavmin bu geleneği komşuları Kolkh'lardan aldıkları bildirilir. Esir ticareti ile ilgilendikleri, Pazar kurdukları, ticareti çok iyi bildikleri, ayrıca tarım ve hayvancılıkla uğraştıkları tespit edilmiştir. Osman Emir, *Prehistorik Dönemden Roma Dönemine Kadar Trabzon ve Çevresi*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2008, s. 51-52.

³¹ Ksenophon'un Kolkh'lar olarak tanımladığı kavimler ile Kolkhisler'in aynı kişiler olduğu şüphelidir. Ksenophon, *a.g.e.*, 141-142; Procopius, Pontos Euxecinos'un sağındaki Kalkhedon'dan Phasis nehrine kadar, yüksüz bir yolcu için elli iki günlük bir süre olduğunu bildirir. Procopius, *Peri Tonpolemon, Historira of Wars*, (ed. H.B. Dewing), London 1960, IV, s. 29- 33.

³² Ksenophon, *a.g.e.*, s. 142-144.

konakladılar. Bu köylerde onları şaşırtan bir tek şeyle karşılaştılar: birçok kovan vardı ve bu kovanlardaki peteklerden bal yiyen askerler kustular, ishal oldular ve içlerinden hiçbiri ayakta duramıyordu. Az yiyenler körkütük sarhoş olmuş insanlara, çok yiyenlerse azgın çılgınlara, hatta can çekişen insanlara benziyorlardı³³. Bu durumda birçoğu bozgun sonrasındaymiş gibi yerlere serilmiş büyük bir umutsuzluk başlamıştı. Ertesi gün kimsenin ölmediği görüldü ve sarhoşluk yaklaşık olarak bir gün önce başladığı saatte bitti³⁴.

Eserin bir başka yerinde şunlar yazılıdır:

“Pontos Euxsenius kıyılarındaki bu şehir, Sinope'nin Kolch ülkesindeki kolonisidir. Orada otuz gün kadar Kolch köylerinde kaldılar. Bu köyleri üs gibi kullanarak Kolchlar ülkesini talan ettiler. Trapezos'lular, onları şehirlerine kabul ettiler konukseverlik armağanı olarak öküzler, arpa unu ve şarap verdikten sonra ordugâhlarında bir Pazar kurmuşlardı. Ayrıca çoğu ovada yaşayan komşuları Kolch'larla onlar lehine görüştüler ve Kolchlar da Yunanlılara konukseverlik teminatı olarak öküzler verdiler³⁵.”

Plinius'da, Absoros ırmağının³⁶, Parihedri dağlarından doğarak Karadeniz'e aktığını ve bu dağların Kolchis'in güneybatısında yer alan Armenia Minor ile doğal sınırı oluşturduğunu ifade eder. Ayrıca bölgenin güneybatısındaki Absarros isimli bir kale ve aynı adla anılan bir ırmağın varlığından söz ederek, söz konusu ırmağın, Kolchis ile Pontos bölgelerinin doğal sınırını teşkil edebileceğini düşündürür³⁷. Herodotos³⁸, “*yükü hafifi bir adam Maitos gölünden Phasisi ve Kolchis'e otuz günde yürür; Kolchis'ten sonra Media'ya kadar aşılacak yol o kadar çok değildir*”. Eserin bir başka yeride, “... *Medlerin üst kısmında Sasperiler, Sasperiler'in üstünde*

³³Strabon'a göre Pompeius'un askerleri de bu bölge balından yiyince, aynı rahatsızlıkları geçirmişlerdir. Bunun nedeni arıları, bölgede deli balı adı verilen bu balı zehirli çiçeklerden toplamalarıdır. Ksenophon, *a.g.e.*, s. 283.

³⁴Ksenophon, *a.g.e.*, s. 143-144.

³⁵Ksenophon, *a.g.e.*, s. 143-144.

³⁶Gürcü dilinde Adcharistsgali diye tanımlanan Apsaros Irmağı, Akampsis (=Çoruh) ırmağı ile birleşerek Gürcistan'daki Ganio Kalesi önlerinden Karadeniz'e dökülür. Arrianus, *a.g.e.*, s. 13.

³⁷Murat Arslan, “*Kolchis Bölgesi'nin Tarihi Coğrafyasına İlişkin Bazı Notlar*”, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, VIII/97, İstanbul 2000, s. 27- 28.

³⁸Herodotos, *Herodot Tarihi*, (çev. Mümtekin Ökmen), İstanbul 2004, s. 52. Herodotos, Kolchislier'in aslında Mısırlı olduklarını, onların burada Sesostris ordusundan kaldıklarının bildirdiyor. Derilerinin karalığı, saçlarının kıvrıkcık olması ve en önemlisi, sünnet geleneklerinin olması bunu kanıtlayan deliller olarak ileri sürmüştür. Herodotos, *a.g.e.*, s. 120-121.

*Kolkhisliler ki bunlara Phasis ırmağının döküldüğü kuzey denizine kadar giderler*³⁹ ifadelerine yer vermiştir.

Strabon⁴⁰, bölgede yağmur sularının dağlardan çeşitli ırmaklar olarak Kolkhis içinden Karadeniz'e doğru aktıklarını bildirmekte ve ülkenin merkezinden geçerek Karadeniz'e dökülen en önemli ırmağının Phasis⁴¹ olduğunu ve Kafkas dağlarından doğduğunu ifade etmektedir. Phasis, komşuları Iberia, Armenia ve Kafkaslar'ın kuzeyindeki bölgeler ile sosyal kültürel ve ekonomik bağlantısını ırmakların yanı sıra, ancak dağların sarp topografyası ve gür bitki örtüsü nedeniyle sadece geçit veren kısımlarda inşa edilmiş yerlerden sağlıyorlardı⁴². Arrianus'un kayıtlarında, Phasis'in ırmağının, gemilerin seyhati için oldukça uygun olduğuna değinmektedir. Ülke içindeki ulaşımın, esas itibari ile gemi taşımacılığına elverişli ırmaklar üzerinden yapıldığını ve bu bakımdan bölgede kurulan kentlerin, ırmak ya da deniz kenarlarında yer aldığını bildirmektedir. Ayrıca, Kolkhis bölgesinden başlayan; Iberia üzerinden Hazar denizine ve oradan da Hindistan'a kadar uzanan bir ticaret yolunun varlığından da söz etmektedir⁴³. Phasis yöresinin en önemli ticaret merkezi idi. Gemi yapımı için gerekli her çeşit malzemeye sahipti. Yörede yelken yapımı için kenevir balmumu ve gemi tahtalarının korunması için de zift üretimi yapılmaktaydı. Bölgede bol miktarda kaliteli sedir, selvi ve çam ormanları vardı. Bu bakımdan kentte oldukça önemli olan kereste ticareti yapıldı⁴⁴. Kolkhis gemi inşaatlarında kullanılan rutubete dayanıklı kereste üretimi ile ün yapmıştır. Bu durum, özellikle Pontos Kralı Mithridates VI Eupator'un dikkatinden kaçmamış, denizlerde hâkimiyet sağlayabilmesi için inşa etmesi gereken deniz filosunu bölgenin zengin doğal kaynaklarından sağlamıştır⁴⁵. Bu doğal kaynaklar krala büyük avantaj sağlamış, kısa sürede bölgede tam donanımlı 300 gemiden oluşan bir

³⁹ Herodotos, *a.g.e.*, s. 211

⁴⁰ Strabon (1988), *a.g.e.*, XI, III, s.4

⁴¹ Phasis günümüzde adıyla Rioni ırmağı olarak bilinir. Adı Hellence'de "Akan" anlamından gelmektedir. David Braund, *Georgia in Antiquity: A History of Colchis and Transcaucasian Iberia 550 BC-AD 562*, Oxford 1994, s. 25; Bu büyük ırmak dağlardan denize doğru yolculuğu sırasında birçok küçük akarsu ile özellikle Glaukos, Hippos ve kyaneos ırmakları ile birleşerek debisini artırır, bu bakımdan sedimentle yüklenen Phasis Irmağı sarımtırak bir renk alır. M. Arslan, *a.g.m.*, s. 30.

⁴² Arrianus, *a.g.e.*, s. 77-78.

⁴³ Arrianus, *a.g.e.*, s. 78-79.

⁴⁴ Arrianus, *a.g.e.*, s. 74-76.

⁴⁵ Murat Arslan, *a.g.e.*, s. 112.

donanma oluşturarak Karadeniz sahillerinden bütün Akdeniz'e açılarak tecrübeli denizciler toplamıştır⁴⁶. Bunun yanında meyvecilik, keten, kendir, arıcılık, balmumu, reçine üretimi bölgede yaygın bir şekilde yapılmaktaydı⁴⁷. Chernykh⁴⁸, bölgenin maden kaynakları olarak, özellikle bölgede 400'den az olmayan maden yatağı tespit etmiş ve zengin bakır yataklarının yanı sıra bol miktarda arsenik, altın ve diğer kullanışlı minarelerin bulunduğunu belirtmiştir. Mithiradates'in Pontos ve Kolkhis dağlarında bulunan zengin demir, gümüş ve altın madenlerini aktif olarak işletmeye başlaması, onu kısa zamanda sadece Anadolu'nun değil, dünyanın en zengin krallarından biri yapmıştır⁴⁹.

Kolkhis bölgesinde Paleolitik Çağ ile başlayan insan topluluklarına ait izlerin yerine Neolitik Çağ ile birlikte yerleşik düzene geçilerek tarıma dayalı küçük köy toplulukları ortaya çıkmıştır⁵⁰. Araştırmacılar bölgenin iklim, bitki örtüsü gibi coğrafi koşulların o dönem için yerleşmeye oldukça uygun olduğunu tespit etmişlerdir⁵¹. Kalkolitik Çağla birlikte bölgede yoğun bir yerleşme görülmektedir⁵². Bu dönemde ekonomi, tarım ve hayvancılığa dayanıyordu. Bunlar arasında koyun, keçi, köpek, at yetiştiriciliği öne plana çıkmaktaydı. Öküz, koç, köpek ve atların bir arada bulunduğu kil figürler, kurban ve diğer törenler, değişik hayvan yetiştirme biçimlerine de işaret etmektedir⁵³.

Bölgenin bütün bu tarihi coğrafyası, jeopolitik konumu, yeraltı ve yerüstü kaynaklarının zenginliği, özellikle M.Ö. VIII ve VII. yüzyıllarda Helen yazarlarının dikkatinden kaçmamıştır. Helenli kolonistlerin ilgisini bu zengin bölgeye yoğunlaştırabilmek için bölge ile ilgili birçok mitolojik hikâyeler oluşturmuşlar ya da var olan mitolojileri sahiplenmişlerdir⁵⁴. Bu

⁴⁶ Murat Arslan, *a.g.e.*, s. 112.

⁴⁷ Nikoloz Berdzenişvili-Simon Canaşia, *Gürcistan Tarihi*, (çev. Hayri Hayrioğlu), İstanbul 2000, 63-64.

⁴⁸ E. N. Chernykh, *Ancient Metallurgy in the USSR: The Early Metal Age*, translated by Saral Wright, Cambridge 1992, s. 60.

⁴⁹ Murat Arslan, *a.g.e.*, s. 112-113.

⁵⁰ David Braund, *a.g.e.* s. 50. Ayrıca bkz. Koshelenko-V. D. Kuznetsov, "Colchis and Bosphorus: Two Models of Colonisation", *Colloquia Pontica 1: New Studies on the Black Sea Littoral*, Oxford 1996, s. 17.

⁵¹ K. Salia, *History of the Georgian Nation*, Paris 1983, s. 11 vd.

⁵² Bölgede Kalkolitik yerleşme tarihi M.Ö. 3000-2700 yılları olarak saptanmaktadır. Bu dönem köyleri dikdörtgen, yuvarlak veya oval, çamur tuğlalı duvarlardan yapılmış evlerden oluşuyordu. Taş, ağaç ve kamış, yapı malzemesi olarak kullanılıyordu. K. Salia, *a.g.e.*, s. 11 vdd.

⁵³ David Marshal Lang, *The Georgians*, Thames and Hudson, London 1966, s. 36-37.

⁵⁴ Gocha R. Tsetskhladze, "Greek Penetration of the Black Sea", *The Archaeology of Greek Colonisation, Essay Dedicated to Sir John Boardman*, (Ed. G.R. Tsetskhladze-F. De Angelies), Oxford 1994, s. 113-115.

mitolojilerden en önemlisi, “*Argonautlar ve Altın Post Efsanesi*’dir”⁵⁵.

Efsanenin özeti şu şekildedir: İolkos kralı Aison tahtını üvey kardeşi Pelias’a kaptırmıştı. Aios’u oğlu İason delikanlılık çağına gelince Pelias’ın karşısına çıkıp tahtı geri ister. Pelias da ondan kurtulmak için önce Kolkhis’e gidip Prikos’un orada bıraktığı Altın Postu⁵⁶ getirmesini buyurur. İason da bu sefere çıkmak zorunda kalır, Yunanistan’da ne kadar gözü pek ve atılgan yiğit varsa hepsini toplayarak 50 kişilik bir mürettebat oluşturur. Ardından Argo⁵⁷ adında çok biçimli ve dalgalar içinde hızla kayan meşhur gemiyi yaparlar⁵⁸. İason önderliğindeki bu elli kahramanın, İolkos’dan Kolkhis’e olan yolcuğunu anlatan Argonautlar ve Altın Post Efsanesi de böylece başlamış olur.⁵⁹

İakos’dan yola çıkan maceraperestlerin, karşılaştıkları ilk büyük sorun, Argo mitolojisinde çarpışan kayalar olarak bilinen efsanedir. Efsaneye göre; Phineus adında bir kâhin, kendisine yardım eden Argo gemicilerine altın posta giden yolu gösterir. Özellikle Kolkhis’e varmadan evvel geçilmesi icap eden tehlikeli bir boğazdan bahseder ve sözlerine şöyle devam eder:

“Buraya çok uzak olmayan bir yerde; her iki taraftan öldürücü kayaların

⁵⁵ Yves Bonnefoy, *a.g.e.*, s. 60-63, Azra Erhat, *a.g.e.*, s. 56-59; Şefik Can, *a.g.e.*, s. 213-220. Argonat ve Altın Post efsanesi ile ilgili bilgileri Antik Yunan kaynakların birçoğunda rastlamaktayız. Bölge ile ilgili önemli bilgi veren antik yazarların başında, Korinthos’lu ozan Eumelos gelir. M.Ö. VI yüzyılda Giritli Epimenides, Argo gemisinin inşası ve İason’un Kolkhis’e olan seferini anlatan 6.500 satırlık bir eser kaleme almıştır. M.Ö. VI-V yüzyıllarda yaşamış olan ünlü coğrafyacı Hekataios’da Argonatlar ve Kolkhis’e olan yolculuklarına değinmiştir. M.Ö. V yüzyılda Helen dünyasında argonatların hikâyesi çeşitli tiyatro eserlerine konu olmuştur, bunların en önemlisi Euripides’in *Media* adlı trajedisidir. David Braund, *a.g.e.*, s. 15 vd.

⁵⁶ Altın Post efsanesi kaynaklarda şu şekilde ifade edilir: Bir zamanlar Thebai bölgesinde büyük bir kıtlık yaşanır. Bunun üzerine Tanrı Zeus’un eşi kraliçe İno, Zeus’un eski eşinden olan iki çocuğunun kurban edildiği takdirde kıtlığın son bulacağını bildiri. Bunu üzerine Zeus çocukları altın postlu uçma yeteneğine sahip bir koça bindirerek onların kaçmasını sağlar. Çocuklardan sadece Phrikos, Kolkhis’e kadar gelebilir ve canını kurtaran babası Zeus’a şükranlarını sunmak için bu esrarlı koçu kurban eder ve bu özel koçun, altın postunu saklar. Fakat buranın kralı olan Aietes zorla bu postu ele geçirir. Azra Erhat, *a.g.e.*, s. 156.

⁵⁷ Argo kelimesi Yunancada “hız” anlamına gelir, uçar gibi hızla gittiğinden gemiye bu ad verilmiştir. Geminin yapılması için zekâ tanrıçası Athena bizzat uğraşmıştır. Yelkenlerini becerikli elleri ile bizzat kendisinin dokuduğunu ve kutsal Dodona ormanından uğurlu meşeyi kesip İasona verdiği bununla da yetinmeyip gemiye kılavuzluk edecek olana, yelkeni direğe nasıl sarması gerektiğini de öğretmiştir. Şefik Can, *a.g.e.*, s. 214-215.

⁵⁸ Emre Eser, “*Argonautica*”, *Argo Gemicileri*, 7, Ankara 2002, s. 18.

⁵⁹ Pierre Grimal, *a.g.e.*, s. 87-88.

yükseldiği, her zaman sisle kapalı ve dar bir boğaz vardır. Orada rüzgârlar o kadar kuvvetli eser ki, esmeye başladığı zaman boğazın iki tarafındaki kayalar onların şiddetine dayanamaz, birbirilerine yaklaşır, tokuşurlar. İşte böyle zamanlarda yani kayaların birbirilerine yaklaştığı vakit boğazdan geçmeniz imkânsızdır. Bu dar ve tehlikeli boğazı geminiz ezilmeden geçebilmeniz için şunlara dikkat etmelisiniz. Korkunç boğaza yaklaştığınız zaman eyer rüzgâr çıkarsa, bu çarpışan kayaların olduğu istikamete doğru bir güvercin bırakın. Eyer güvercin kayaların arasından ezilmeden geçerse sizde geçebilirsiniz hayır geçemez kayalar tarafından ezilirse derhal geri dönün”⁶⁰.

Efsanenin devamında; çarpışan kayaları geçmeden önce bölgede büyük bir fırtına koptuğundan, fırtınanın günlerce devam ettiğinden ve rüzgârların dalgaları kabarttığından söz edilmektedir. Kahramanlar nihayet fırtınanın dinmesi ile birlikte çarpışan kayalara ulaşırlar ve kâhinin söylediği gibi bu çarpışan kayalardan geçmeden önce bir güvercin bırakırlar, güvercin bu kayaların arasından zor da olsa geçmeyi başarır. Bunun üzerine Argo gemicileri de hemen harekete geçer. Bu kayalar arasından geçerken kayalar hareket etmeye başlar, fakat hızlı davranarak az bir hasarla buradan geçmeyi başarırlar⁶¹. Efsaneye göre:

“Tanrılar isteği üzerine oradan bir insanoğlu geçerse bir daha kayalar çarpışmayacaktı ve böylece oldu ve böylece bu yol gemiciler için güvenli bir yol haline geldi”⁶²

ifadelerine yer verilmiştir. Efsanenin bu bölümü, hiç şüphesiz bize antik kaynaklarda Karadeniz’in misafirperver olmayan deniz anlamındaki *Pontos Axeinos*’dan misafirperver deniz anlamına gelen *Pontos Euxeinos*’a dönüşmesinin mitolojik bir tarzda anlatımını göstermektedir. Bilindiği gibi antik kaynaklarda Karadeniz’de koloniler kurulmaya başlamadan önce, bölgeye hiçbir şekilde seyahat yapılmamış olduğu belirtilir⁶³. Karadeniz’in sürekli sisli, fırtına ve dalgalı oluşu, sığınacak ada ve limanlarının olmayışı, bölgeye seyahati imkânsız kılmaktaydı. Bu yüzden de bu denize, misafirperver

⁶⁰ Apollonius Rhodius, *Argonautica*, (Translate by R. C. Seaton), London 2006, s. 125; Şefik Can, *a.g.e.*, s. 216.

⁶¹ Azra Erat, *a.g.e.*, s. 57; Yves Bonnefoy, *a.g.e.*, s. 61.

⁶² Rodoslu Apollonioos, *Argo Gemicilerinin Destanı*, (çev. Bilgin Adalı, res. Mustafa Delioğlu), İstanbul 2008, s. 55.

⁶³ Rhys Carpenter, “*The Penetration of the Black Sea*”, *American Journal of Archaeology*, LII/I, Chicago 1948, s. 1-3.

olmayan anlamında “*Pontos Aexeinos*” ismi verilmiştir⁶⁴. Fakat gemicilik teknolojisinin gelişmesi ile birlikte güçlü fırtınalara ve büyük dalgalara karşı koyabilen, önce triokonter adı verilen 30 kürekli gemilerin, daha sonra da pentakonterler adı verilen 50 kürekli büyük gemilerin yapılması ile artık Karadeniz güvenli hale gelmiştir. Özellikle büyük dalgalara ve güçlü fırtınalara karşı yapılmış trikonterler ile yine aynı amaçla yapılmış, mitolojide geçen ünlü Argo gemisi arasındaki benzerliğe de dikkat çekmek gerekir. Deniz yolculuğunun güvenli hale getirilmesi ve özellikle bölgenin yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin de keşfedilmesi ile birlikte, bu denizin ismi değiştirilerek *Pontos Euxeinos* yani misafirperver deniz haline gelmiştir⁶⁵. Efsaneye dönecek olursak, çarpışan kayalar olarak ifade edilen bölge bugünkü İstanbul Boğazı’nın iki yakasının birbirine en yakın olduğu yerdir ve bu yer Anadolu ve Rumeli Hisarları arasında 698 m ye kadar iner⁶⁶. İstanbul Boğazı’ndan, Karadeniz’den Marmara’ya doğru kuvvetli bir üst akıntı vardır. Bunun hızı boğazın en dar yeri olan Anadolu ve Rumeli Hisarları arasında saatte 10 km.yi bulur. Kuzey rüzgârlarının şiddetlendiği zaman hız daha da artmaktadır⁶⁷. Kuvvetli akıntılara ek olarak fırtına ve şiddetli dalgaların yoğun olduğu günlerde İstanbul Boğazı’ndan bir geminin geçişi oldukça güç olmaktadır. Günümüzde dahi fırtınalı ve dalgalı günlerde boğazın gemi taşımacılığına kapatıldığını düşünürsek, gerçekten de boğazlardan geçiş, Antik Çağ gibi sınırlı imkânların olduğu bir dönemde neredeyse imkânsızdır. Hiç şüphesi ki; Argonautlar Efsanesi’nde geçen çarpışan kayalar hikâyesi de, bölgenin bu zor coğrafi koşullarının mitolojik bir anlatımıdır. Erhat⁶⁸ da bu efsaneye şüpheli yaklaşarak; “*İstanbul Boğazı’nda böyle bir akıntı yüzünden oynak kayalar mı vardı, yoksa boğazın olağanüstü anafor akıntıları efsaneye böyle bir imgeyle mi yansıtıldı?*” sorusunu sormaktadır. Antik kaynaklarda, kahramanların çarpışan kayaları geçmeden

⁶⁴ Thukydides II., *Peloponnesos’lularla Atinalıların Savaşı II. Kitap*, (çev. Halil Demircioğlu), Ankara 1950, s. 96-97; A. Decei, “Karadeniz”, *İslam Ansiklopedisi*, VI, İstanbul 1979, s. 238-240, Adem Işık, *Antik Kaynaklarda Karadeniz Bölgesi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2001, s. 1-2.

⁶⁵ Thukydides II., *a.g.e.*, s. 96-97.

⁶⁶ Kenan Arınç, *Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri: Kıyı Bölgeleri 1*, Erzurum 2006, s. 317; İbrahim Atalay, *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*, İzmir 2004, s. 81-82.

⁶⁷ Hamid İnandık, *Deniz ve Kıyı Coğrafyası*, İstanbul 1971, s. 80; Ajun Kunter, *Osenografya*, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları, İstanbul 1997, s. 100-101.

⁶⁸ Azra Erhat, *a.g.e.*, s. 57.

evvel bölgede şiddetli bir fırtına olduğu, dalgaların günlerce kabardığı ifade edilmekte ve Argo gemicilerinin özellikle fırtınanın dinmesini ve denizin sakinleşmesini bekledikleri açıkça anlatılmaktadır⁶⁹. Bu da bize, gemicilerin kayalardan daha çok hava şartlarından ve denizin durumundan çekindiklerini gösterir. Efsanenin son kısmında, Argo gemicilerin çarpışan kayaları geçtikten sonra artık bu kayaların bir daha hareket etmeyeceğinin söylenmesi ve boğazın artık güvenilir olduğunun belirtilmesi⁷⁰, bize kolonizasyon döneminde gemi yapım teknolojisinin gelişimi ile birlikte bölgede güvenilir seyahatlerin başlamasına benzer bir açıklama yapmaktadır. Her iki anlatım da artık Karadeniz'in güvenli bir hal aldığı anlatılmakta ve bir bakıma bu bölgeye yönelmeleri için diğer maceraperestleri teşvik etmektedir.

Efsanenin ikinci ve asıl önemli bölümü ise; *Altın Post* hikâyesidir⁷¹. Karadeniz'de çarpışan kayalardan da bir şekilde kurtulan Argolu kahramanlar, uzun ve tehlikeli bir yolculuktan sonra Altın Post'un bulunduğu Kolkhis'e ulaşırlar. Plinius⁷², Aiete'nin soyundan gelen Saulak adında bir kral tarafından yönetilen bu bölge hakkında, el değmemiş geniş arazilerde büyük miktarlarda altın ve gümüş madeninin bulunduğunu ifade ederek, zenginliği ile ün salmış bu krallığın, Altın Post nedeniyle de meşhur olduğunu bildirmektedir. Strabon, Kafkas dağları ile Armenia arasında kalan bu bölgeyi tanımlarken, bölgenin doğal zenginliklerini, ticari potansiyelini de göz önünde bulundurarak, Altın Post efsanesine mantıklı bir yorum getirmiştir. Buna göre, "*Kolkhis'teki Kafkas dağlarından akan ırmaklar altın zerreciklerini sürükleyip getiriyorlardı. Yöre halkı ince delikli tahta kovalarla ve uzun yünlü koyun derileri ile bu zerrecikleri yakalayıp biriktiriyordu. İşte geleneksel Altın Post efsanesi bu şekilde ortaya çıktı*"⁷³

⁶⁹ Şefik Can, *a.g.e.*, s. 6-57; Rodoslu Apollonios, *a.g.e.*, s. 55

⁷⁰; Pierre Grimal, *Mitoloji Sözlüğü: Yunan ve Roma*, İstanbul 1997, 90-91. Şefik Can, *a.g.e.*, s. 217.

⁷¹ Argonat efsanesi ve bölge ile ilgili il yazılı belgeler Homerosla başlar. Homeros, *Odyseia*, (Yunanca aslından çeviren Azra Erhat/ A. Kadir), İstanbul 1998, s. 204; Kolkhis bölgesi ve efsane hakkında en ayrıntılı bilgi Rhodoslu Apollionus'un eserinde bulunmaktadır. Rhodius Apollonius, *Argonautica*. With Translate by R.C. Seaton, London 2006.

⁷² Gaius Plinius Secundus, *Naturalis Historia. XXXIII-XXXV*. With a English Translation by. H. Rackham, vol. XXXIII, London 1952, s. 15.

⁷³ Strabon, *a.g.e.*, XI, II, s. 19; Berdzenişvili ve Canaşa, altın post efsanesinin Gürcistan'da yetiştirilen bol yünlü iyi cins koyunları anlatmak içinde söylenmiş olabilir ifadelerine yer vererek, bu tarihsel Gürcü koyun cinsi günümüze değin korunmuş 'İmreti koyunu' adı ile ün kazanmış olduğunu belirtirler. Nikolaz Berdzenişvili-Simon Canaşa, *a.g.e.*, s. 54.

ifadelerine yer verir. Dueck⁷⁴, birçok araştırmanın arkasında anlaşılabilir temalar ve özel anlamlar olduğunu belirterek, koyun postu ile altın toplayan Kafkas kabileleri örneğindeki gibi, bu mitolojide Strabon'un, mitoloji ile gerçek arasındaki ilişkiyi gündeme getirmiş olduğunu ifade etmiştir. Berdzenişvili ve Canaşia⁷⁵ da, Gürcistan topraklarında antik çağlardan itibaren bol miktarda altın, gümüş, bakır ve demirin üretildiğini belirterek; Argonautlar Efsanesi'nin, Kolkhis'teki altın üreticiliği ile doğrudan ilişkili olduğunu düşünmektedirler. Scott⁷⁶, yaptığı araştırmalarda, bölgede günümüzde bile postlarla altın toplayıcılığı yapıldığını belirtir. Bölgedeki akarsuların sığ fakat hızlı akan yukarı kesimlerinde altın içeren kumların postlarla toplandığını, daha sonra bu postların ilkel fırın ya da ocaklarda kurutulduğunu bildirir. Böylece altını kolay ve masrafsız bir şekilde elde ettiklerini belirterek; Strabon'un ortaya attığı bu hipotezin kafalarda soru işaretleri yaratsa da anlaşılabilir olduğu ve efsane için gerekli kaynağı oluşturduğu ifadesine yer verir⁷⁷.

Homeros destanları, Argonautlar efsanesi, Hesiodos ve Aristeos'un notları Greklerin Karadeniz kıyıları hakkında en az M.Ö. VIII. yüzyıl sonunda bilgi sahibi olduklarını gösteriyor⁷⁸. Yunanlılar, muhtemelen başta Herodot olmak üzere diğer Yunan seyyahlar sayesinde V. yüzyıldan itibaren bölge efsanelerini bildikleri gibi, Aiete kentini de altınla dolu bir şehir olarak tanırlardı. Hiç şüphesiz sonraları bu altın zenginliği ve Altın Post efsanesi Yunanlıların önemli bir hedefi haline geldi⁷⁹. Çilingiroğlu⁸⁰, Urartu Krallığının bu bölgeye sürekli seferler yapmasının temel nedenini, tıpkı Argonautlar gibi yörenin zenginliğinden haberdar olmalarına bağlamaktadır. Lang⁸¹ da,

⁷⁴ Daniela Dueck, *Strabo of Amasia: A Greek Man of Letters in Augustan Rome*, London 1999, s. 176.

⁷⁵ Nikolaz Berdzenişvili-Simon Canaşia, *a.g.e.*, s. 53. Ayrıca bir başka Yunanlı yazar Khoraks Pergemeli'nin altın post hakkındaki yorumuna da değinerek, altın post öyküsünün aslında post üzerine yazılmış bir altın üretme metodu olduğu görüşüne de değinmişlerdir.

⁷⁶ John A. Scott, "The Origin Of the Myth of the Golden Fleece", *The Classical Journal*, 22, Chicago 1927, s. 541; kaynaklarda, bu altın toplama yönteminin sadece Kolkhislilere ait olmadığını gösteriyor. Bugün bile dünyanın diğer bir ucunda, Güney Peru'da Cordilleras'ın doğu yamaçlarında bulunan Carabaya ve Sandia eyaletlerinde aynı yöntemlerle altın toplandığı tespit edilmiştir. A.B. Salto, "The Golden Fleece in Peru", *Man*, 46, London 1946, s. 144.

⁷⁷ John A. Scott, *a.g.m.*, s. 541.

⁷⁸ John Boardman, *Greeks Overseas: Their Early Colonies and Trade*, London 1988, s. 240.

⁷⁹ Gocha R. Tsetschaladze, *a.g.m.*, s. 113-114.

⁸⁰ Altan Çilingiroğlu (1997), *a.g.e.*, s. 36.

⁸¹ David Marrshall Lang, *a.g.e.*, s. 57-58.

bu önerileri kabul ederek, Kolkhis efsanesi ve Altın Post hikayesinin, tarihsel ve ekonomik olarak Milatos'tan yer altı zenginlikleri nedeni ile Kafkasya'ya gelen maceracı Yunan tüccarlarının gerçekliğini yansıttığını ifade eder. Buna bağlı olarak Yunan sömürgecilerin, M.Ö. VII. yüzyıldan itibaren Karadeniz'in doğu kısmının tümüne, yerleşim yerleri ve ticaret merkezleri kurduklarını, bunların en önemlisinin de hiç şüphesiz Phasisi (Rioni) olduğunu belirtmiştir. Roebuck⁸² da bu görüşlere benzer bir açıklama yaparak, en erken İonia kolonileri olan Trapezos ve Sinope'de olduğu gibi, Argonautlar'ın Altın Post efsanesinde de asıl hedefin Kafkaslardaki altın ve demir olduğunu belirtir.

Sonuç olarak belli mitolojileri; olayın geçtiği bölgeyi, bölgenin coğrafi koşullarını, insanların gereksinimlerini o günkü koşullar altında değerlendirerek, yazılı ve arkeolojik kanıtlarla titiz bir şekilde incelersek, mitolojilerin içindeki bazı tarihsel gerçekleri yakalama şansımız oldukça yüksektir. İşte Antik çağlarda Argonautlar ve Altın Post efsanesi olarak bilinen hikâyenin temelinde de, Helenler'in Koloni Çağı öncesinde, özellikle Antik Yunan yazarların bu bölgeyi cazip hale getiren kışkırtıcı yazıları ile tıpkı coğrafi keşiflerde olduğu gibi, bölgenin zenginliklerinden yararlanmaya çalışan maceracıların yaşadığı olayların mitolojik bir anlatımı bulunduğu anlaşılmaktadır. Yunan dünyasında bu mitolojinin ortaya çıkması ve özellikle antik yazarlar tarafından sürekli gündeme getirilmesinin amacı, kolonistlerin veya maceraperestlerin dikkatlerini bu bölgeye çekmek ve bölgenin zenginliklerinden azami ölçüde faydalanılmasını sağlamaktır.

---

⁸² Carl Roebuck, *Ionian Trade and Colonization*, New York 1959, s. 117.

